

СТАНОВИЩЕ

от доц. Емил Бачийски

за дисертационен труд на тема

ЛАВАТА КАТО МАТЕРИАЛ ЗА СЪВРЕМЕННА СКУЛПТУРА И ПРИСЪСТВИЕТО Ѐ КАТО ТЕМА ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 20 ГОДИНИ

от Елена Георгиева Яневска

за присъждане на образователна и научна степен Доктор

по научна специалност „Изкуствознание и изобразителни изкуства“

Научен ръководител: доц. Цветослав Христов

След завършване на образованието си в Средното художествено училище за изящни изкуства „Цанко Лавренов“ в град Пловдив през 2004 г., Елена Яневска се дипломира с ОКС „бакалавър“ през 2008, а през 2010 година защитава и магистърска степен в катедра Скулптура към Факултета за изящни изкуства в НХА. През целия период на образованието си, Яневска изгражда солидна творческа биография чрез участия в множество национални и международни художествени проекти и изложби. Осъществява няколко творчески резиденции във Франция и Германия, както и четири самостоятелни изложби в Пловдив, София и Мюнхен. Активната си артистична дейност, отново в сферата на скулптурата, тя продължава и по време на научноизследователската работа след зачисляването ѝ като редовен докторант в катедра Скулптура към Факултета за изящни изкуства на НХА.

След успешно изпълнение на всички дейности по обучението, със заповед № 0288-О от 02.10.2023 г. на Ректора на НХА е открита процедура по публична защита на дисертационния труд и е определен състав на научното жури.

Дисертационният труд „Лавата като материал за съвременна скулптура и присъствието ѝ като тема през последните 20 години“ се състои от увод, три глави, изводи и приноси, заключение и библиография на цитираните източници. Изложението е в обем от 132 страници и е съпътствано от приложение с илюстративен материал, онагледяващ разглежданите проблеми, автори и произведения. Авторефератът от 22 страници отразява коректно структурата на труда и постигнатите в него резултати.

В увода са изяснени предмета, задачите и методологията на изследването, както и основните тенденции за изява в пластичното направление, определили и самата композиция на дисертацията. В първа глава, чрез кратък исторически преглед е представено отношението на различните цивилизации и общности към вулканичните процеси, моделирали както специфични локални култове, глобални религиозни идеи, така и в голяма степен земния релеф. Отразени са някои медии и художествени практики – керамика, стъкло, лят метал – в чиято същност в технически и технологически план, могат да бъдат търсени аналогии с водещата за тезата посока. В тази част, бих препоръчал по-категоричен анализ на авторите в хронологичен и регионален порядък и по-строга класификация спрямо обособените жанрове и материални характеристики. Тук, би могло да бъде внедрен текст и за триизмерните скулптурни обекти от застинала вулканична маса – примерно множеството фигуративни и абстрактни произведения от базалт. Позоваването на подобни образци можеше да послужи за съпоставка и контрапункт, да осъществи „мост“ между традиционния през вековете пластичен подход и концептуалната промяна, настъпила в края на XX век, когато творците започват да експериментират с течната лава като материал за новаторски артистични проекти – акцент в структурата на дисертацията.

След систематизиране на имащите отношение към темата геофизични свойства на лавата във втора глава от труда, в трета глава подробно са описани немногото реализации, проведени от авторите на „терен“ – в близост до действащите вулкани, които са естествената и единствена възможна среда за интерпретация с разглежданият материал. И въпреки че достъпът до подобен акт остава в голяма степен ограничен, чрез нарастващия интерес на артисти от цял свят към изразните възможности на лавата за създаване на художествено произведение, технологиите постепенно се усъвършенстват. Повечето от творческите изяви граничат по-скоро с пърформанса и превръщат процеса в уникална комбинация между работа с натурален материал, класическо скулптурно третиране и абсолютно иновативен, съвременен продукт на визуалните изкуства – една територия, която тепърва ще бъде развивана.

Необходимостта от коментар на тези конструктивни и пространствени решения в световен план, както и отражението им в българското изкуство, придават на това научно изследване особено актуален характер, което е и един

от основните приноси на труда. Може да се говори и за оригиналност на темата, защото в нашето изкуствознание до този момент няма цялостно проучване по избрания проблем и в този смисъл е добра база за извършване на подобни анализи в бъдеще .

Заключението на дисертацията синтезира отговорите на поставените задачи и оформянето на основните изводи и резултати, постигнати в изследването. Формулирани са и научните приноси. Яневска е изпълнила всички задължения и дейности по обучението, подкрепени и от публикациите и участията ѝ в научни конференции по темата, положила е всички изпити, съобразно индивидуалния учебен план. Предложеният дисертационен труд отговаря на изискванията и оценката ми за него е положителна.

Предлагам на докторант Елена Яневска да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност Изкуствознание и изобразителни изкуства.

26. 04. 2024

доц. Емил Бачийски